

Warszawa, dn. 17.07.2025 r.

**Szanowna Pani
Barbara Nowacka
Ministra Edukacji Narodowej
Przewodnicząca Zespołu ds. współpracy z
organizacjami pozarządowymi**

**Szanowna Pani
Paulina Piechna-Więckiewicz
Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji
Narodowej
Zastępczyni Przewodniczącej Zespołu**

Rekomendacje grupy roboczej ds. klimatu szkoły i organizacji pracy jednostek systemu oświaty w ramach Zespołu ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi przy MEN

*Szanowna Pani Ministro,
Szanowna Pani Wiceministro,*

w odpowiedzi na zaproszenie do wypracowania propozycji kierunków działań w ramach Zespołu ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi, przekazujemy wstępne rekomendacje przygotowane przez **grupę roboczą ds. klimatu szkoły i organizacji pracy jednostek systemu oświaty**.

Zgodnie z ustaleniami zespołu, grupa robocza wyłoniła pięć głównych tematycznych obszarów, w podziale na które prowadziła swoje prace. Każdy z nich odpowiada istotnemu wymiarowi codziennego funkcjonowania szkół i placówek oświatowych – od przestrzeni fizycznej i relacji społecznych, przez programy profilaktyczne i organizację pracy, po ramy prawne i kompetencje kadry. Wypracowane propozycje traktujemy jako materiał otwarty – punkt wyjścia do dalszej refleksji i konsultacji.

W niniejszym opracowaniu prezentujemy pięć obszarów tematycznych:

1. Szkoła jako wspólna przestrzeń
2. Szkoła jako dobre relacje
3. Szkoła jako klucz do dobrostanu i wspólne działanie
4. Rekomendacje zmian przepisów i ograniczeń
5. Kompetencje nauczycieli - kształcenie i doskonalenie

Jesteśmy przekonani, że podejmowane przez nas działania dobrze wpisują się w kierunki polityki oświatowej i odpowiadają na aktualne potrzeby szkół, nauczycieli, uczniów i ich rodzin. Nasze rekomendacje bazują na wiedzy eksperckiej, doświadczeniu organizacji społecznych oraz współpracy z praktykami i środowiskami lokalnymi. Liczymy, że przedstawione propozycje będą stanowić inspirację i praktyczne wsparcie dla działań

Ministerstwa oraz że będziemy mogli kontynuować współpracę na kolejnych etapach ich doprecyzowywania i wdrażania.

Z wyrazami szacunku,

Członkinie i członkowie grupy roboczej ds. klimatu szkoły i organizacji pracy jednostek systemu oświaty:

Alicja Pacewicz
Marzena Wichniarz
Małgosia Nowicka
Piotr Chodacki
Tomasz Kalbarczyk
Jędrzej Witkowski (w zastępstwie Karolina Giedrys)
Katarzyna Kuca
Elżbieta Porowska
Anna Kudarewska
Piotr Szwędrowski
Wojciech Radziwiłowicz
Tomasz Szwed
Anna Sobala-Zbroszczyk

Obszar 1. Szkoła jako wspólna przestrzeń

Obszar ten dotyczy fizycznego i sensorycznego środowiska szkoły: projektowania, wyposażenia, dostępności, komfortu i estetyki przestrzeni, te wewnętrznej i zewnętrznej, a także jej wpływu na dobrostan, zdrowie i uczenie się uczniów i uczennic oraz warunki pracy kadry.

DIAGNOZA:

Szkoła jest miejscem, w którym dzieci i młodzież spędzają znaczną część swojego aktywnego dnia – ucząc się, podejmując wysiłek umysłowy i fizyczny, budując relacje społeczne i kształtując swoje postawy. To przestrzeń kluczowa nie tylko dla procesu nauczania, lecz także dla zdrowia psychicznego i fizycznego oraz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Tymczasem wiele szkół w Polsce nie zapewnia warunków wspierających te procesy.

W szkołach brakuje cichych, zielonych i bezpiecznych przestrzeni do odpoczynku i regeneracji, pomieszczeń zaprojektowanych z uwzględnieniem potrzeb sensorycznych i rozwojowych uczniów, a także ergonomicznych i komfortowych warunków pracy dla nauczycieli. Uczniowie uczą się w salach, w których często występują nadmierne stężenia CO₂ (przekraczające 3000 ppm), zbyt wysokie temperatury, hałas oraz brak dostępu do naturalnego światła i wody pitnej. Pogłębia to problemy z koncentracją, nasila objawy stresu i obniża zdolności poznawcze. Z kolei nauczyciele nie mają dostępu do dobrze zaprojektowanych pokoi nauczycielskich, przestrzeni pracy indywidualnej czy odpoczynku.

Badania wskazują, że odpowiednio zaprojektowane środowisko edukacyjne – oświetlenie, wentylacja, obecność zieleni, akustyka – ma bezpośredni wpływ na efektywność nauki, zdolność koncentracji i dobrostan psychiczny dzieci. W kontekście rosnących wyzwań związanych ze zmianą klimatu i zdrowiem publicznym (np. wzrost liczby dzieci z problemami psychicznymi, spektrum autyzmu czy ADHD), te aspekty stają się jeszcze bardziej istotne.

Warto zatem pochylić się nad stworzeniem rekomendowanych standardów projektowania i organizacji przestrzeni szkolnej – zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej – które będą wspierać dobrostan uczniów i kadry pedagogicznej, odpowiadać na współczesne wyzwania oraz budować środowisko wspierające procesy uczenia się i relacje społeczne. Szkoła jako wspólna przestrzeń powinna być inkluzyjna, dostępna, zdrowa i elastyczna – reagująca na potrzeby różnych grup i gotowa na przyszłe kryzysy.

REKOMENDACJE:

1. Wprowadzenie obowiązujących minimalnych standardów dla środowiska wewnętrznego w szkołach:

- maksymalne dopuszczalne stężenie CO₂ w salach lekcyjnych,
- temperatury optymalne dla nauki (z uwzględnieniem komfortu cieplnego latem),
- poziomy hałasu i normy akustyczne (dla klas, świetlic, stołówek i korytarzy),
- dostęp do naturalnego światła i świeżego powietrza.

- uwzględnienie tych norm w rozporządzeniach BHP i wytycznych MEN.

2. Projektowanie przestrzeni zorientowanej na dobrostan:

- tworzenie stref ciszy, relaksu i wyciszenia (wewnętrznych i zewnętrznych), szczególnie istotnych dla dzieci z nadwrażliwością sensoryczną,
- dostosowanie przestrzeni do potrzeb dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- przemyślana aranżacja i ergonomia klas, świetlic, stołówek i sanitariatów,
- poprawa izolacji akustycznej i redukcja hałasu poprzez zmiany w aranżacji przestrzeni, użycie materiałów tłumiących i lepsze planowanie funkcjonalne budynków,
- modernizacja energetyczna szkół z uwzględnieniem komfortu cieplnego latem – w tym instalacja wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła (rekuperacja), chłodzenia pasywnego i ograniczania przegrzewania,
- stworzenie katalogu dobrych praktyk projektowania przestrzeni wspierającej dobrostan.

Przykłady: [Verstas Architects](#), [Learning Landscapes](#)

3. Nowoczesne projektowanie przestrzeni edukacyjnej:

- tworzenie miejsc do codziennego przebywania – niesformalizowanych spotkań, rozmów, odpoczynku i wyciszenia, tzw. „third spaces” – miejsca pomiędzy klasą a domem, np. przeszklone strefy z siedziskami, poduchami, roślinnością i miękkim oświetleniem,
- modularność i elastyczność przestrzeni (np. mobilne ścianki, meble wielofunkcyjne),
- różnorodność stref aktywności (cisza, kreatywność, współpraca),
- elementy „domowe” w szkołach - strefy relaksu z miękkimi siedziskami, dywanami, roślinnością,
- naturalne światło, ciepłe materiały,
- ergonomia i skalowanie przestrzeni do potrzeb dzieci.

Przykłady: podręcznik i narzędziownik [Szkoła dobrze zaprojektowana](#)

4. Zielone i zdrowe otoczenie szkoły:

- wprowadzenie minimalnych standardów zieleni w otoczeniu szkoły (m.in. drzewa, strefy cienia, ogrody edukacyjne),
- zastępowanie nawierzchni utwardzonych powierzchniami przepuszczalnymi i biologicznie czynnymi,
- tworzenie zielonych stref aktywności i wypoczynku – ogrody edukacyjne, zadrzewione strefy odpoczynku dla dzieci, laboratoria przyrodnicze, strefy wyciszenia na świeżym powietrzu, zróżnicowane przestrzenie wspólne integrujące uczniów,
- wprowadzenie audytów zieleni i mikroklimatu przy przekształcaniu terenów wokół szkół – aranżacja przestrzeni powinna uwzględniać audyt środowiskowy obejmujący ocenę zieleni, temperatur, cienia i wpływu otoczenia na komfort uczniów,
- zielone dachy i fasady, zacienianie fasad i okien jako elementy chłodzenia budynków, retencji wody i poprawy mikroklimatu.

Przykład: [Szkoła przyjazna klimatowi](#) Fundacji Sendzimira, program "[Ogród z klasą](#)" realizowany w Krakowie

5. Przestrzeń przyjazna dla nauczycieli:

- ustandaryzowanie wyposażenia i funkcji pokoi nauczycielskich,
- wyodrębnienie osobnych stref do odpoczynku, cichych rozmów i pracy indywidualnej,
- zapewnienie ergonomicznych warunków pracy (biurka, dostęp do światła, wentylacja),
- stworzenie warunków do nieformalnych spotkań i wsparcia psychologicznego.
- wprowadzenie pomieszczeń wyciszenia i komfortu dla kadry.

6. Szkoła inkluzywna – przestrzeń przyjazna różnorodności:

- zastosowanie neutralnych kolorów, symboliki i języka wizualnego,
- zapewnienie przestrzeni do wyrażania tożsamości,
- neutralna przestrzeń i neutralna sfera symboliczna szkoły, tj. wybór patrona, godła, hymnu, korytarze, sale szkolne oraz strony internetowe i media społeczne itp. wolne od propagandy politycznej i religijnej oraz od dominacji symbolicznej (np. symboli umieszczonych nad godłem państwowym).
- uwzględnianie perspektywy dostępności – zgodnie ze standardami projektowania uniwersalnego.

7. Przestrzeń wymiany wartości, zasobów i pomysłów:

- tworzenie kącików / tablic inspiracji - miejsc do dzielenia się cytataми, planami, wydarzeniami, inspiracjami,
- szafy wymiany (książki, ubrania, gry, zabawki),
- punkty wymiany idei / skrzynki na pomysły – jako forma ściany pytań lub przestrzeni na zgłaszanie pomysłów i postulatów.

Obszar 2. Szkoła jako dobre relacje

Dobre relacje w szkole powstają, gdy:

- nauczyciele, uczniowie, dyrekcja, rodzice stworzą przestrzeń do spotkań, rozmów o ważnych sprawach szkoły, konsultacji - np. raz w tygodniu/w miesiącu dyrekcja spotyka się z samorządem szkolnym, by omówić bieżące sprawy, poprosić o opinie uczniów (ważna jest gotowość dyrekcji do ich brania pod uwagę w podejmowaniu decyzji)
- nauczyciele, uczniowie, dyrekcja, rodzice pracują nad budową w szkole kultury zaufania - do tego potrzebna jest otwarta komunikacja, czyli gotowość każdej strony do mówienia wprost, również o trudnych sprawach, nieunikanie ich, niezamiatanie pod przysłowiowy dywan, rozwiązywanie problemów we współpracy, we wzajemnym kontakcie
- nauczyciele, uczniowie, dyrekcja, rodzice mają stały kontakt ze sobą - np. przez media elektroniczne, dziennik elektroniczny, np. dyrektor ma stały dyżur dla rodziców, może również uczniów i nauczycieli, wszyscy nauczyciele i dyrektor mają służbowe emaile, których wykaz jest dostępny dla uczniów i rodziców.
- w szkole jest przestrzeń do rozmów, spotkań indywidualnych, np. nauczyciela z uczniem, to może być wydzielony pokój lub przyjaźnie urządzonego fragment korytarza z pufami do siedzenia.

Kształtowanie dobrych relacji w szkole nie wymaga szczególnych zmian prawnych ani inwestycji, wymaga zmian przyzwyczajeń i zachowań organizacyjnych, a także wdrażania i utrwalania dobrych praktyk w przedmiotowym zakresie.

Warto włączyć tematykę związaną z kształtowaniem w szkole relacji opartych na zaufaniu i współpracy do wymagań stawianych kandydatom w konkursach na dyrektora szkoły.

Potrzebne byłyby działania informacyjne ze strony MEN i kuratoriów oświaty: np. zwrócenie uwagi na wagę tego obszaru, sformułowanie wobec dyrektorów szkół oczekiwań pracy nad tym obszarem, stworzenie narzędzi ewaluacji tego obszaru i ich zastosowanie, a także uwzględnienie ich w ocenie pracy szkół - oraz aktywne nagłaśnianie i promowanie przez resort przykładów dobrych praktyk.

Obszar 3. Szkoła jako klucz do dobrostanu

Jako placówka docierająca tam, gdzie inne formy wsparcia czy edukacji bywają niedostępne szkoła wydaje się naturalnie predestynowana do wspierania uczniów nie tylko w zakresie rozwoju intelektualnego, ale także w budowaniu ich dobrostanu. Trudno oczekiwać, by szkoła zastępowała ośrodek interwencji kryzysowej czy pełniła funkcję centrum zdrowia psychicznego. Może być ona jednak źródłem pozytywnych doświadczeń i emocji, budujących osobiste zasoby radzenia sobie i nadzieję na przyszłość. Może być też miejscem wczesnego reagowania na pojawiające się symptomy kryzysu. Dostępność do specjalistycznych placówek opieki zdrowia psychicznego bywa silnie zróżnicowana geograficznie, w wielu miejscach bardzo ograniczona. **Rozwijany system opieki psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży wciąż nie zapewnia równego i wystarczającego dostępu do specjalistycznego wsparcia w wielu regionach kraju.** Średni czas oczekiwania na wizytę w poradni to nawet kilka miesięcy. W tym kontekście szkoła może – i powinna – być miejscem, gdzie najszybciej dostrzega się symptomy obniżonego dobrostanu uczniów i gdzie można im udzielić podstawowego wsparcia - tak zwanej “Pierwszej pomocy emocjonalnej”.

Dobrostan to jednak nie tylko brak choroby czy kryzysu. To pozytywny stan psychiczny, społeczny i emocjonalny, który obejmuje m.in. poczucie sensu, sprawczości, bezpieczeństwa, relacji z innymi i możliwości rozwoju. Z perspektywy dzieci i młodzieży – dobrostan to codzienne poczucie bycia dostrzeganym, wspieranym i akceptowanym. To również doświadczenie wpływu i przynależności, bez których trudno mówić o zdrowym rozwoju. W tym ujęciu szkoła może odgrywać istotną rolę nie tylko jako przestrzeń nauki, ale jako środowisko, które wzmacnia odporność psychiczną młodych ludzi.

W praktyce szkolnej może to oznaczać wzmacnianie tzw. **czynników chroniących**, czyli elementów środowiska, które sprzyjają zdrowiu psychicznemu i przeciwdziałają ryzykom. Należą do nich, min.:

1. **Bezpieczne, stabilne relacje** – oparte na szacunku i akceptacji, zarówno z rówieśnikami, jak i z dorosłymi.
2. **Jasne reguły i przewidywalna struktura dnia** – dające uczniom poczucie bezpieczeństwa i ram, w których mogą funkcjonować.
3. **Codzienny trening kompetencji społecznych i emocjonalnych** – realizowany nie tylko poprzez programy profilaktyczne, ale też w zwykłych, codziennych sytuacjach szkolnych: w rozmowach, konfliktach, wspólnych działaniach.
4. **Poczucie przynależności** – czyli świadomość, że „jestem częścią tej społeczności”, że moje emocje i potrzeby mają znaczenie.
5. **Doświadczenie sprawczości i wpływu** – możliwość podejmowania decyzji, przeżywania osiągnięć, współtworzenia życia szkoły, poczucie, że moje działania mają znaczenie.

Szkoła – jako codzienne środowisko życia dzieci i młodzieży – ma unikalną szansę, by wspierać ich dobrostan nie poprzez doraźną pomoc, lecz przez systemowe budowanie relacji, rutyny i rozwojowych doświadczeń, które stają się fundamentem zdrowia psychicznego. By osiągnąć podobny wpływ warto rozważyć obszary o bezpośrednim przełożeniu na praktykę szkolną i jej (nie)konstruktywny wpływ na uczniów.

Wsparcie zasobów radzenia sobie z sytuacjami kryzysowymi

Polscy nauczyciele i nauczycielki często nie czują się przygotowani do radzenia sobie z kryzysami psychicznymi, które coraz częściej pojawiają się w szkołach. Niepewność ta wynika nie tylko z braku wiedzy na temat możliwego przebiegu kryzysu czy zasad interwencji, ale także z poczucia, że są obciążani zadaniami, które wykraczają poza ich kompetencje. Wielu pedagogów uważa, że wsparcie psychiczne to obszar wymagający specjalistycznej wiedzy i doświadczenia, i że nie powinni być w tej roli pozostawieni sami sobie.

Jednocześnie dostęp do realnego wsparcia specjalistów bywa ograniczony lub wręcz niemożliwy, co tylko potęguje frustrację. Nauczyciele znajdują się więc w napięciu — z jednej strony czują, że to „nie ich rola”, z drugiej zaś są jedynymi dorosłymi, którzy w danej chwili mogą zareagować. Propozycją dla tych osób mogłyby być szkolenia z tzw. pierwszej pomocy emocjonalnej — pokazujące, że nawet osoby bez specjalistycznego przygotowania mogą odegrać ważną rolę w pierwszym etapie wsparcia osoby w kryzysie. Znaczenie ma także dostęp do jasnych procedur i — co szczególnie ważne — gotowej listy kontaktów do lokalnych placówek, instytucji i osób, które oferują profesjonalną pomoc. Posiadanie takich narzędzi znacząco zwiększa poczucie sprawczości i pewności siebie u nauczycieli. A to z kolei pozwala reagować w sposób bardziej spokojny, empatyczny i otwarty na potrzeby uczniów w kryzysie.

Programy profilaktyczno-wychowawcze

Programy profilaktyczno-wychowawcze powinny powstawać w oparciu o rzetelną diagnozę potrzeb uczniów i środowiska szkolnego – np. poprzez ankiety, rozmowy z uczniami, rodzicami i nauczycielami oraz analizę danych (np. dotyczących absencji, konfliktów czy wsparcia psychologiczno-pedagogicznego).

Proces tworzenia programu powinien być partycypacyjny i angażować różne grupy: uczniów, nauczycieli, specjalistów (psychologów, pedagogów), a także rodziców. W ten sposób program staje się dokumentem odzwierciedlającym realne potrzeby i możliwości szkoły.

Programy powinny być integralną częścią codziennej pracy szkoły, a nie odrębnym dokumentem do odhaczenia. Oznacza to, że działania profilaktyczne i wychowawcze są wdrażane na bieżąco, w różnorodnych formach – od lekcji wychowawczych, przez warsztaty, po codzienne wspieranie kompetencji społeczno-emocjonalnych w relacjach i interakcjach.

Kluczowe jest też systematyczne monitorowanie i ewaluacja – szkoła powinna na bieżąco oceniać skuteczność programu i wprowadzać niezbędne korekty, a także regularnie raportować wyniki działań.

Propozycja kierunków zmian:

- 1) Wprowadzenie lepszego systemu sprawozdawczości lub / oraz kontroli - która będzie jakościowa, a nie ilościowa (aktualnie jest weryfikacja jest bardzo ogólna).
- 2) Edukowanie dyrekcji, kadry nauczycielskiej oraz Rad Rodziców - czym jest program wychowawczo - profilaktyczny i dlaczego jest on ważny.
- 3) Potencjalnie wprowadzenie jakiś rankingów szkół, które są świadome i prawidłowo podchodzą do działań profilaktycznych w swojej placówce.
- 4) Edukacja JST - organów prowadzących, aby również wiedzieli CZY jest, a czym NIE JEST dobra i skuteczna profilaktyka.
- 5) Promowanie tego narzędzia różnymi możliwymi sposobami, aby zaczęło być bardziej poważnie traktowane.
- 6) Przeprowadzenie ewaluacji ustawy o programie wychowawczo profilaktycznym.
- 7) Wprowadzenie jasnych i czytelnych standardów dot. dobrej i skutecznej profilaktyki.

Szkoła jako środowisko życia – a nie tylko przygotowanie do życia

Wciąż zbyt często oddziaływanie wychowawcze szkoły koncentruje się głównie w ramach godziny wychowawczej czy wybranych działań okazjonalnych. Tymczasem szkoła to dla dzieci i młodzieży nie tylko miejsce przygotowania do przyszłości, ale środowisko, w którym żyją tu i teraz – spędzają znaczną część dnia, wchodzą w relacje, doświadczają sukcesów i porażek, formują tożsamość, testują granice. W tym sensie – szkoła jest życiem młodego człowieka, nie jego „próbą generalną”. Każdy jej aspekt – sposób komunikacji, organizacja przestrzeni, system oceniania, język używany przez dorosłych, podejście do konfliktów czy zasad – pełni funkcję wychowawczą i wpływa na dobrostan uczniów.

Jeśli szkoła ma rzeczywiście wspierać rozwój psychiczny i społeczny dzieci i młodzieży, cały proces edukacyjny powinien być zaprojektowany z myślą o tym, jak uczniowie się w nim czują, co z niego wynoszą, jakich zasobów nabywają. Trudno mówić o skutecznej profilaktyce czy wzmacnianiu dobrostanu, jeśli codzienne doświadczenie ucznia to frustracja, stres lub poczucie braku wpływu.

Współdecydowanie to wychowanie

Jednym z kluczowych obszarów zmiany powinno być realne włączanie uczniów w życie szkoły. Współczesne podejście do wychowania i edukacji zakłada, że dzieci i młodzież mają prawo współdecydować w sprawach, które ich dotyczą. Angażowanie uczniów we wspólne ustalanie zasad (np. dotyczących korzystania z telefonów komórkowych czy sposobów rozwiązywania konfliktów), współtworzenie projektów, udział w gremiach podejmujących decyzje, to nie tylko kwestia demokratyzacji życia szkolnego – to fundament wychowania obywatelskiego i budowania poczucia sprawczości.

Niestety, w praktyce głos dzieci wciąż bywa pomijany – ważne decyzje są podejmowane ponad ich głowami, a próby uczestnictwa traktowane jako „nie na miejscu”. Tymczasem, jak pokazują badania, uczniowie lepiej funkcjonują w środowisku, w którym czują się słuchani, widziani i mają wpływ na zasady, którym podlegają.

Dobrostan dorosłych jako warunek wspierania dobrostanu uczniów

Nie sposób mówić o dobrostanie dzieci i młodzieży w szkole, pomijając sytuację dorosłych, którzy tworzą to środowisko – nauczycieli, pedagogów, psychologów, pracowników administracyjnych i pomocniczych. To właśnie oni codziennie modelują relacje, odpowiadają na potrzeby uczniów, rozpoznają sygnały kryzysowe, tworzą klimat klasy i szkoły. Ich dobrostan psychiczny, poczucie sensu pracy i dostęp do wsparcia mają bezpośredni wpływ na jakość relacji w szkole i skuteczność oddziaływań wychowawczych oraz edukacyjnych.

W praktyce jednak, wielu nauczycieli i nauczycielek doświadcza przeciążenia, chronicznego stresu i wypalenia zawodowego (67% spośród 7 tysięcy nauczycieli przebadanych przez Akademię Librusa doświadcza wypalenia zawodowego, stresu i przewlekłego zmęczenia). Oczekiwania wobec szkoły rosną – nauczyciele mają nie tylko uczyć, ale też wychowywać, reagować na kryzysy, współpracować z rodzicami, prowadzić dokumentację, wdrażać reformy. Brakuje jednak systemowego wsparcia dla ich zdrowia psychicznego i zawodowego – przestrzeni na refleksję, superwizję, rozwój osobisty i zawodowy, adekwatnych warunków pracy.

Szkoła powinna być miejscem, w którym również dorośli czują się bezpiecznie, mają wpływ na swoje środowisko pracy, dostęp do profesjonalnego wsparcia (np. superwizji psychopedagogicznej, grup wsparcia, coachingu), a także możliwość regeneracji i budowania odporności psychicznej. Potrzebne są działania systemowe: od lepszej organizacji pracy (np. stabilne zespoły klasowe, czas na przygotowanie i współpracę), przez struktury wsparcia emocjonalnego, po uznanie społecznej roli nauczyciela.

To także kwestia kultury organizacyjnej szkoły – opartej na wzajemnym szacunku, współodpowiedzialności i zaufaniu. Dorosły, który doświadcza podmiotowości, sam lepiej buduje relacje i wspiera uczniów. Wspierając nauczycieli w ich dobrostanie, szkoła zyskuje bardziej stabilne i zaangażowane grono pedagogiczne, co przekłada się bezpośrednio na atmosferę szkoły, relacje z uczniami i jakość edukacji.

Obszar 4. Rekomendacje zmiany przepisów i ograniczeń

Propozycje zmian legislacyjnych i wsparcia dla placówek wychowania pozaszkolnego

Zwracamy się z uprzejmą prośbą o rozważenie poniższych propozycji, które mają na celu poprawę sytuacji placówek wychowania pozaszkolnego oraz stworzenie lepszych warunków pracy i rozwoju dzieci i młodzieży w tych placówkach. Poniżej przedstawiamy szczegółowe postulaty dotyczące zatrudniania osób w placówkach wychowania pozaszkolnego, kwestii zatrudnienia nauczycieli wspomagających oraz specjalistów, jak również problemów związanych z brakiem dostępu do programów dofinansowania i innych zasobów.

1. ZATRUDNIANIE OSÓB NIEBĘDĄCYCH NAUCZYCIELAMI

Zmiana art. 15 Ustawy prawo oświatowe, czyli uwzględnienie w tym artykule również placówek oświatowo wychowawczych, co umożliwi zatrudnienie osób niebędących nauczycielami, a mających bezcenne umiejętności i wiedzę jak np. różnego rodzaju twórcy ludowi czy modelarze.

Propozycja:

Pkt. 2. W uzasadnionych przypadkach w szkole publicznej i w **publicznej placówce oświatowo - wychowawczej** może być, za zgodą kuratora oświaty, a w przypadku szkoły artystycznej - ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, zatrudniona osoba niebędąca nauczycielem, posiadająca przygotowanie uznane przez dyrektora szkoły za odpowiednie do prowadzenia danych zajęć.

Pkt. 4. Osoba, o której mowa w ust. 2, może być zatrudniona w szkole i **placówce**, jeżeli spełnia warunki, o których mowa w art. 10 ust. 5 pkt 3 i 4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela. W celu potwierdzenia spełnienia warunku, o którym mowa w art. 10 ust. 5 pkt 4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. -Karta Nauczyciela, osoba ta, przed nawiązaniem stosunku pracy, jest obowiązana przedstawić dyrektorowi szkoły informację z Krajowego Rejestru Karnego.

Proponowana zmiana nie będzie powodowała dodatkowych kosztów finansowych.

2. NAUCZYCIELE WSPOMAGAJĄCY, SPECJALIŚCI

Placówki przyjmują dzieci, które mają orzeczenia lub opinię z Poradni Psychologiczno–Pedagogicznej, także dzieci autystyczne czy z zespołem Aspergera. Istnieje potrzeba zatrudnienia nauczycieli wspomagających, nauczycieli specjalistów lub przynajmniej pomocy nauczyciela oraz psychologa podobnie jak w szkołach i przedszkolach. Na razie prawo oświatowe takich możliwości nie przewiduje. Praktyka uczy jednak, że osoby takie w placówkach są niezbędne.

Proponujemy zmianę zapisów Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym

Propozycja:

§ 7. [Dodatkowe zatrudnienie nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej]

2. W przedszkolach ogólnodostępnych, innych formach wychowania przedszkolnego i szkołach ogólnodostępnych, **w placówkach wychowania pozaszkolnego**, w których kształceniem specjalnym są objęci uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na autyzm, w tym zespół Aspergera, lub niepełnosprawności sprzężone, zatrudnia się dodatkowo:

1) nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych lub specjalistów lub

3) pomoc nauczyciela

- z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

3. W przedszkolach ogólnodostępnych, innych formach wychowania przedszkolnego i szkołach ogólnodostępnych, **w placówkach wychowania pozaszkolnego**, w których kształceniem specjalnym są objęci uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na inne niż wymienione w ust. 2 niepełnosprawności, niedostosowanie społeczne lub zagrożenie niedostosowaniem społecznym, za zgodą organu prowadzącego, można zatrudniać dodatkowo:

1) nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia odpowiednio uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym lub specjalistów, lub

3) pomoc nauczyciela

- z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

3. OGRODY JORDANOWSKIE

Wprowadzić nauczycieli ogrodów jordanowskich do tego samego punktu 9 art.42 KN co pozostali nauczyciele placówek wychowania pozaszkolnego – aktualnie w ogrodach jordanowskich pensum wynosi 30 godzin (przy analogicznym zakresie obowiązków i strukturze zajęć), a we wszystkich pozostałych 18 godzin. Zróżnicowanie to stanowi relikty odległej przeszłości, kiedy to ogrody jordanowskie pełniły głównie funkcję ogólnodostępnych placów zabaw i terenów zielonych. Obecnie w tych placówkach prowadzone są zajęcia stałe, w takim samym trybie jak w innych placówkach pozaszkolnych, a dużo wyższe pensum powoduje liczne problemy z pedagogiczną obsadą kadrową.

USTAWA KARTA NAUCZYCIELA

Aktualnie jest:

Art. 42 Tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz, nauczycieli zatrudnionych w pełnym wymiarze zajęć ustala się, (...)

pkt. 7: Wychowawcy internatów, burs, ogrodów jordanowskich, świetlic dworcowych, stałych szkolnych schronisk młodzieżowych

Proponowany zapis: Art. 42

pkt 7. Wychowawcy internatów, burs, ~~ogrodów jordanowskich~~, świetlic dworcowych, stałych szkolnych schronisk młodzieżowych

*pkt. 9. Nauczyciele pałaców młodzieży, młodzieżowych domów kultury, ognisk pracy pozaszkolnej, pozaszkolnych placówek specjalistycznych, międzyszkolnych ośrodków sportowych oraz **ogrodów jordanowskich***

4. „NIEWIDZIALNOŚĆ” PLACÓWEK

Brak możliwości korzystania przez placówki z programów dofinansowania dla szkół: Narodowy Program Czytelnictwa, Aktywna Tablica, Laboratoria Przyszłości, bezpośrednia możliwość skorzystania z konkursów i grantów Ministerstwo Edukacji Narodowej (lub z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie działań kulturalnych i artystycznych);

Pominięcie nauczycieli placówek wychowania pozaszkolnego w takich programach jak „bon na laptopa”, Zintegrowana Platforma Edukacyjna (m.in. dostęp do Canvy);

Czasy COVIDowe – kolejność reaktywowania placówek, brak środków dezynfekcyjnych (wrzesień 2020 r.), kolejność szczepień;

5. RADA PLACÓWKI

Postulujemy o usunięcie zapisu w Projekcie Ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw (z dnia 8 lipca 2025 r.) dotyczącego obowiązku tworzenia w placówkach wychowania pozaszkolnego Rady Placówki.

Uzasadnienie:

Zajęcia są dobrowolne i nieobowiązkowe, a uczestnicy mogą zrezygnować w dowolnym momencie – nie istnieje więc stała społeczność uczniowska.

· Rekrutacja odbywa się ciągle przez cały rok, co uniemożliwia stabilne funkcjonowanie jakiegokolwiek stałego, reprezentatywnego organu.

· Uczestnicy często uczęszczają na zajęcia 1–2 godziny tygodniowo, bez trwałego związania z placówką – ich rodzice nie czują potrzeby angażowania się w działalność rady.

· W placówce funkcjonuje kilkadziesiąt grup zajęciowych, zróżnicowanych wiekowo i tematycznie – wybory do Rady są w takim modelu organizacyjnie niewykonalne lub fikcyjne.

- Rodzice współpracują z nauczycielami bezpośrednio, przy okazji wydarzeń, występów i wyjazdów – to bardziej efektywna i naturalna forma współpracy, niż narzucone organy kolegialne.
- Brakuje chętnych do formalnej działalności – już dziś z trudem udaje się powołać Radę Rodziców.
- Kadra pedagogiczna to często osoby zatrudnione na niewielką liczbę godzin tygodniowo, nierzadko w kilku placówkach. Dodatkowe obowiązki formalne obciążają ich i ograniczają przestrzeń twórczą.
- Wspólne zebrania Rady byłyby praktycznie niemożliwe do zorganizowania – zarówno nauczyciele, jak i rodzice nie przebywają w placówce codziennie, a ich grafiki są bardzo rozproszone. Ustalenie wspólnego terminu byłoby w praktyce niewykonalne i prowadziłoby do fikcyjnego działania tego organu.
- Wprowadzenie obowiązkowej Rady szkoły oznacza kolejną warstwę biurokracji, nieproporcjonalną do nieproporcjonalną do potrzeb i realiów funkcjonowania placówek.

Obszar 5. Kompetencje nauczycieli - kształcenie i doskonalenie

Jakich kompetencji potrzebują polscy nauczyciele i jak je systemowo rozwijać?

Zbliżająca się reforma edukacji to odpowiedni moment, by zauważyć potrzebę holistycznego rozwoju zawodowego nauczycieli w trzech wymiarach: (1) jako ekspertów w swoich dziedzinach, (2) jako wprawnych dydaktyków potrafiących umiejętnie korzystać z szerokiego portfolio nowoczesnych metod nauczania oraz (3) jako osób, od których zależy klimat szkoły, pozytywne relacje między nauczycielami, uczniami i rodzicami, które mają wpływ na dobrostan uczniów – a także swój własny. Potrzebne jest zbalansowanie kształcenia kadr oświaty tak, by nie gubić w procesie żadnego z tych trzech aspektów.

Od wielu lat polscy nauczyciele prezentują wysoki poziom kompetencji przedmiotowych. Jeśli chodzi o poziom kompetencji dydaktycznych, nie jest źle dzięki dążeniu wielu ambitnych edukatorów do ciągłego samorozwoju - niemniej jednak wciąż często widoczne są deficyty wiedzy pedagogicznej, niebycie na bieżąco ze współczesnymi wynikami badań i trendami edukacyjnymi, a także nieznajomość lub nawet nieświadomość istnienia efektywnych metod pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach. Ponadto, równie ważne, a dotąd zaniedbywane, są kompetencje psychospołeczne kadry nauczycielskiej, w tym komunikacyjne, interpersonalne, emocjonalne, a także umiejętności wychowawcze. Kwestie te wymagają pilnego, systemowego wzmocnienia. Jest to kluczowe, szczególnie w kontekście planowanej zmiany w edukacji, gdzie celem jest odejście od rutynowego przekazywania wiedzy w stronę wspierania całościowego rozwoju młodych ludzi we wszystkich wymiarach – poznawczym, emocjonalnym, społecznym, moralnym i fizycznym. Nowe dyspozycje i nawyki tych osób - nowe wzorce uwagi, zanurzenie w cyfrowych obiegach rozrywki i kultury, przyzwyczajenie do medialnych ścieżek przyswajania wiedzy poza formalnym systemem edukacji - stają się dla pedagogów coraz większym wyzwaniem.

Aby to było możliwe, niezbędna jest zmiana modelu kształcenia przyszłych nauczycieli na wyższych uczelniach, a także formatów i treści doskonalenia zawodowego oraz wsparcia dla nauczycieli już pracujących w szkołach. Szczególny nacisk powinien zostać położony na rozwój kompetencji dydaktycznych i psychopedagogicznych. Obejmuje to umiejętność rozpoznawania problemów emocjonalnych i behawioralnych uczniów, zrozumienie etapów rozwoju dzieci i młodzieży oraz świadomość zasobów wsparcia

Istotne staną się sposoby kształtowania poczucia sprawczości uczniów – umiejętność wspierania ich autonomii, budowanie odpowiedzialności, promowanie nastawienia rozwojowego, wzmacnianie poczucia własnej skuteczności i motywacji do nauki i działania oraz odporności na stres, niepoddawania się trudnościom, zaradności, konsekwencji i wytrwałości. Wielu nauczycieli zgłasza także potrzebę wzmocnienia umiejętności w budowaniu kompetencji poznawczych (krytycznego myślenia, kreatywności i rozwiązywania problemów), społecznych (komunikowania się, współpracy i dbania o innych) i osobistych (zarządzania sobą, samoorganizacji i dbania o siebie) uczennic i uczniów.

Nauczyciele potrzebują nie tylko nowych modeli i możliwości rozwoju zawodowego, ale także wsparcia. Chodzi tu z jednej strony o wzmocnienie umiejętności dydaktycznych i wychowawczych, potrzebnych do budowania sprawczości i kompetencji przekrojowych w

pracy z pojedynczymi uczniami i z całą klasą. Z drugiej strony nauczyciele potrzebują wsparcia psychologicznego i społecznego ze strony kolegów i koleżanek z pokoju nauczycielskiego, a także profesjonalnych superwizorów czy mentorów.

Osoby pracujące z dziećmi i młodymi ludźmi, a także z ich rodzicami, ze zrozumiałych powodów napotykają poważne trudności komunikacyjne i relacyjne, co jest jednym ze źródeł coraz częściej sygnalizowanego zmęczenia, a nawet zawodowego wypalenia. Nauczyciele „pracują sobą” – ich obecność, sposób bycia, reakcje emocjonalne i relacje z uczniami modelują postawy i zachowania, dlatego ich odporność i dobrostan psychofizyczny są kluczowe nie tylko z perspektywy praw pracowniczych, ale także dla jakości relacji z dziećmi i zdolności do podejmowania wyzwań wychowawczych.

Tylko dzięki świadomemu rozwijaniu tych umiejętności możemy efektywnie przygotować szkołę przyszłości – szkołę otwartą, wspierającą i rozwijającą pełen potencjał każdego ucznia i każdej uczennicy. Szkołę, w której nauczyciele będą na co dzień czuli satysfakcję z własnej pracy.

Postulaty dotyczące działań MEN, a także MNiSW w obszarze kształcenia przyszłych nauczycieli wraz z sugerowanymi zmianami prawnymi:

1. Uelastycznienie standardów kształcenia nauczycieli

Propozycja działania: Zwiększenie autonomii uczelni poprzez bardziej elastyczne definiowanie efektów kształcenia zamiast szczegółowych i usztywnionych wymagań godzinowych, które nie zawsze są możliwe do uzgodnienia z punktami ECTS.

Zmiana prawna: Nowelizacja rozporządzenia MNiSW o standardach kształcenia, w tym dopuszczająca bardziej ogólną definicję efektów uczenia się.

2. Doprecyzowanie pojęcia „przygotowanie pedagogiczne”

Propozycja działania: Jasne określenie standardów „przygotowania pedagogicznego”, traktowanie dydaktyki przedmiotowej jako osobnej dziedziny naukowej.

Zmiana prawna: Zmiana w rozporządzeniu MNiSW określającym standardy kształcenia, uwzględniająca szczegółową definicję „przygotowania pedagogicznego”.

3. Nowe standardy i reorganizacja praktyk nauczycielskich

Propozycja działania: Zwiększenie roli praktyk nauczycielskich, określenie ich celów i efektów w sposób czytelny, rozłożenie ich w czasie dla umożliwienia refleksji. Poprawa współpracy wyższych uczelni ze szkołami i organami prowadzącymi. Zwiększenie dofinansowania kierunków nauczycielskich, ze szczególnym uwzględnieniem wynagrodzenia opiekunów praktyk pedagogicznych na uczelniach oraz wypracowanie rekomendowanych standardów dotyczących optymalnej liczby studentów przypadających na jednego opiekuna, umożliwiającej ich realne wsparcie merytoryczne.

Zmiana prawna: Nowelizacja rozporządzenia dotyczącego praktyk studenckich

wprowadzenie współpracy i konsultacji uczelni ze szkołami partnerskimi oraz statusu mentora praktyk.

4. Wsparcie nauczycieli jako mentorów uczestniczek i uczestników praktyk

Propozycja działania: Wprowadzenie systemu szkoleń dla nauczycieli-mentorów jako elementu awansu zawodowego. Zapewnienie celowego wynagrodzenia za pełnienie roli mentora.

Zmiana prawna: Zmiana wprowadzająca szkolenia mentorsko-coachingowe i ustanawiająca dodatek finansowy dla nauczycieli pełniących rolę mentorów.

5. Rozszerzenie roli uczelni we wsparciu absolwentów na początku kariery zawodowej

Propozycja działania: Utworzenie Klubów Wsparcia oraz regularnych superwizji pedagogicznych dla absolwentów rozpoczynających pracę nauczycielską, organizowanych przez uczelnie.

Zmiana prawna: Uwzględnienie przez MNiSW w standardach kształcenia obowiązku wsparcia pedagogiczno-metodycznego przez uczelnie przez okres 1-2 lat po ukończeniu studiów nauczycielskich.

6. Wzmocnienie kompetencji wychowawczych nauczycieli przedmiotowych

Propozycja działania: Wprowadzenie przedmiotów dotyczących trudnych sytuacji wychowawczych, pracowni problemów wychowawczych oraz przygotowania nauczycieli do pełnienia roli superwizora w zespołach wychowawczych.

Zmiana prawna: Modyfikacja rozporządzenia MNiSW w zakresie standardów kształcenia nauczycieli, dodanie obligatoryjnych modułów kształcenia wychowawczego oraz kompetencji superwizyjnych.

7. Unowocześnienie modelu i treści kształcenia nauczycieli

Propozycja działania: Wprowadzenie nowych przedmiotów obejmujących m.in. nowoczesne i alternatywne metody nauczania (w tym m. in. problem-based learning, project-based learning, edukacja rówieśnicza, edutainment i grywalizacja, design thinking i maker culture, współczesne paradygmaty pedagogiczne, metodyka kreatywnego i krytycznego myślenia, tutoring nauczycielski i rówieśniczy), edukację medialną, filozofię stosowaną, sztuczną inteligencję w edukacji, umiejętności pracy z dorosłymi, kompetencje w zakresie dobrostanu oraz pracy z różnorodnością i konfliktami, pedagogikę kryzysu i odporności (kompetencje do pracy z dziećmi w sytuacjach niepewności, lęku i kryzysów), higieny cyfrowej, proaktywnej edukacji klimatycznej (z naciskiem na nauczanie przez działanie i przykłady lokalne, np. mikroadaptacje).

Zmiana prawna: Uzupełnienie standardów kształcenia MNiSW o obowiązkowe moduły czerpiące z wielonurtowego dorobku współczesnej pedagogiki i dydaktyki oraz odpowiadające aktualnym wyzwaniom społecznym i technologicznym, szczególnie w zakresie edukacji cyfrowej, edukacji klimatycznej, edukacji ekonomicznej i kompetencji międzykulturowych.

Propozycje w zakresie doskonalenia i wsparcia zawodowego nauczycielek i nauczycieli:

1. Zaangażowanie nauczycielek i nauczycieli w proces reformy edukacyjnej

Propozycja działania: MEN powinno wprowadzić zasadę konsultowania ze środowiskiem nauczycielskim projektowanych zmian programowych i organizacyjnych oraz sposobu ich wdrażania.

Zmiana prawna: nowelizacja ustawy Prawo oświatowe, wprowadzająca obligatoryjny udział przedstawicieli rad pedagogicznych w procesie tworzenia i wdrażania reform edukacyjnych.

2. Wspieranie dobrostanu i kultury dbania o siebie wśród nauczycieli

Propozycja działania: MEN powinno sfinansować dostęp do profesjonalnej superwizji dla nauczycielek i nauczycieli.

Zmiana prawna: określenie standardów i zasad finansowania superwizji pedagogicznej w rozporządzeniu dotyczącym doskonalenia zawodowego nauczycieli.

3. Budowanie współpracy i konstruktywnych relacji interpersonalnych w szkołach

Propozycja działania: MEN powinno wdrożyć praktyczne szkolenia dla dyrektorów szkół w zakresie przywództwa opartego na współpracy i dobrych relacjach.

Zmiana prawna: wprowadzenie obowiązkowych modułów dotyczących współpracy i komunikacji interpersonalnej w ramach szkoleń dla dyrektorów szkół.

4. Rozwój kompetencji psychologicznych i emocjonalnych nauczycieli

Propozycja działania: MEN powinno opracować oraz wdrożyć ogólnopolski program edukacji emocjonalnej adresowany do nauczycieli i uczniów w sytuacjach codziennych, ze szczególnym wsparciem dla pedagogów pracujących z dziećmi z zaburzeniami ze spektrum autyzmu i innymi zaburzeniami sensorycznymi, a także w sytuacjach kryzysowych, jak konflikty, niepokoje i lęki wywołane kryzysem społecznym, klimatycznym czy geopolitycznym.

Zmiana prawna: ujęcie edukacji emocjonalnej jako obowiązkowego elementu programów doskonalenia zawodowego nauczycieli w rozporządzeniu MEN, wprowadzenie standardów tworzenia bezpiecznych przestrzeni rozmowy i regeneracji psychologicznej.

5. Edukacja z zakresu praw człowieka i prawa antydyskryminacyjnego

Propozycja działania: MEN powinno wprowadzić obowiązkowe szkolenia antydyskryminacyjne oraz z zakresu praw człowieka dla całej kadry szkolnej.

Kaskadowe szkolenia w pierwszej kolejności dla pracowników kuratoriów oświaty i dyrektorów szkół, dalej dla nauczycieli. Szkolenia dla kuratoriów przygotowane przez MEN wspólnie z RPO, RPU oraz organizacjami pozarządowymi zajmującymi się prawami człowieka i prawami mniejszości, szczególnie prawami uczniów (jak w korespondencji MEN - RPO, sprawa DKO-WNPP.051.12.2024.EL, VII.7037.67.2024). Monitorowanie realizacji ww. szkoleń oraz ich celów przez odpowiednią instytucję (Ogólnopolski Rzecznik Praw ucznia lub /i odpowiednia komórka MEN).

Przygotowanie dyrekcji i kadry (najlepiej w postaci szkoleń tematycznych) do pracy w warunkach różnorodności społecznej i potencjalnego występowania konfliktów. Wprowadzenie do programu godzin wychowawczych tematyki antydyskryminacyjnej, stałe monitorowanie, czy nie dochodzi do przemocy na tle światopoglądowym oraz stanowcze reagowanie na wszelkie tego typu zdarzenia.

Zmiana prawna: nowelizacja rozporządzenia dotyczącego doskonalenia zawodowego nauczycieli, uwzględniająca obowiązkowe szkolenia antydyskryminacyjne.

Wprowadzenie stałego monitoringu przestrzegania praw człowieka oraz zjawisk o charakterze dyskryminacji i indoktrynacji w szkołach publicznych, na początek także monitoring prowadzenia i efektów ww. szkoleń. Monitoring prawa oświatowego i praktyk szkół publicznych pod kątem przestrzegania praw człowieka. Kompleksowa zmiana rozporządzenia MEN z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach, jako przykładu rozporządzenia stwarzającego możliwości dla praktyk o charakterze dyskryminacji i indoktrynacji na masową skalę.

6. Rozbudowanie bazy doradztwa, szkoleń i rozwoju zawodowego

Propozycja działania: MEN powinno pilnie zreformować i uporządkować zasady funkcjonowania nauczycieli doradców i konsultantów metodycznych. Istotne jest otwarcie systemu na wiedzę, ekspertów i praktyków z zewnątrz, współpraca z partnerami społecznymi i otoczeniem, więcej wymiany doświadczeń między samymi nauczycielami, więcej współpracy między szkołami, rozszczelnienie wsobnej bańki kuratoryjno-odeenowskiej, nacisk na praktyczne kompetencje i narzędzia, dywersyfikacja form doskonalenia i wyjście poza sale szkoleniowe, dostosowanie przekazu do potrzeb młodych nauczycieli, uwspółcześnienie ofert ośrodków doskonalenia zawodowego zarówno na poziomie treści, jak i na poziomie formy. Równocześnie należy stworzyć i sfinansować ogólnopolską, otwartą platformę cyfrową, oferującą zróżnicowane szkolenia oraz materiały do samokształcenia dla nauczycieli, w tym katalogi dobrych praktyk oraz informacje o programach szkoleniowych sprawdzonych organizacji pozarządowych.

Zmiana prawna: modyfikacja rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz.U.2019.1062)

7. Przewodniki mikro praktyk dydaktycznych i wychowawczych

Propozycja działania: MEN powinno opracować i upowszechniać praktyczne przewodniki zawierający mikro praktyki wspierające codzienną pracę nauczycieli i kadry szkolnej, dotyczące między innymi zarządzania klasą i grupami uczniowskimi, włączania uczniów w planowanie zajęć, udzielania informacji zwrotnych, tworzenia doświadczeń edukacyjnych, przygotowywania i realizacji projektów edukacyjnych, pracy metodą problemową, inspirowania edukacji rówieśniczej itp.

Zmiana prawna: brak konieczności zmiany prawa, wystarczy zalecenie MEN w formie wytycznych i materiałów skierowanych do szkół.

8. Kształcenie kompetencji facylitacyjnych i partycypacyjnych

Propozycja działania: Nauczyciele pełnią coraz częściej rolę moderatorów procesów grupowych, prowadzą projekty, uczestniczą w planowaniu z uczniami i rodzicami. MEN powinno organizować, wspierać, promować i dofinansowywać szkolenia i warsztaty z zakresu facylitacji, budowania współpracy i partycypacji w pracy z klasą, społecznością szkolną i lokalną.

Zmiana prawna: ujęcie kompetencji facylitacyjnych jako jednego z kluczowych obszarów rozwoju zawodowego nauczycieli.

9. Wsparcie kompetencji kulturowych i międzykulturowych

Propozycja działania: Szkoły stają się coraz bardziej różnorodne – nauczyciele muszą umieć pracować z uczniami o różnych tożsamościach, wartościach i potrzebach. MEN powinno wprowadzić szkolenia w zakresie kompetencji międzykulturowych, języka inkluzywnego, pracy z uchodźcami i mniejszościami.

Zmiana prawna: Uzupełnienie programów kształcenia nauczycieli i awansu zawodowego o obowiązkowe komponenty związane z uczeniem w warunkach różnorodności kulturowej.

10. Edukacja medialna i informacyjna jako obowiązkowy komponent kształcenia i doskonalenia

Propozycja działania: Uczniowie i uczennice poruszają się w środowisku przeładowanym treściami cyfrowymi, w tym dezinformacją. Nauczyciele powinni potrafić uczyć ich rozpoznawania wiarygodnych źródeł, krytycznego myślenia i odpowiedzialnego korzystania z mediów cyfrowych. Należy wprowadzić obowiązkowe kursy dla nauczycieli z zakresu edukacji medialnej, w tym etyki informacji, korzystania ze sztucznej inteligencji, zachowania higieny cyfrowej i bezpieczeństwa w sieci (np. cyfrowych śladów).

Zmiana prawna: Włączenie tych kompetencji do obowiązkowych obszarów doskonalenia zawodowego i kształcenia wstępnego.